

Franc Vidmar, ljudski pesnik

Nikolaj Štibelj

V knjigi V zavetju sv. Tilna, kroniki Župnije Javorje, izdani leta 2010, je tudi članek o ljudskem pesniku Francu Vidmarju – Pustotniku. Avtorica dr. Milena Alič navaja, da je gradiva oz. zapisov njegovih pesmi zelo malo. Nadalje pravi, da je nekaj pesmi zapisala Kamnarjeva Angela, Martinj Vrh 12, in navaja, da se je sled za temi zapisi izgubila. Po naključju so se ti zapiski znašli pri meni. In to je tudi vzrok, da sem se lotil pisanja tega prispevka, da del teh pesmi oz. zapiskov objavimo. Zapiske mi je dal že pokojni Miznikarjev Vencelj iz Martinj Vrha. Zbirka obsega tudi štiri originalne fotografije ljudskega pesnika.

Sedaj so ljudje, ki so Franca Vidmarja – Pustotnika poznali in se zapomnili katero od njegovih pesmi, že redki. Skoraj pol stoletja pa ga je poznala Selška in Poljanska dolina. Pa tudi Ločani so poznali tega ne-

navadnega moža. Bil je brez šolske izobrazbe in nepismen, v sebi je čutil pesniški dar in v napevu domačih ljudskih pesmi še mlad začel opevati vse, kar se je okrog njega zanimalo. Kolikor mi je znano, so do sedaj o pesniku Pustotniku napisani trije prispevki. Prvi je o njem pisal dr. Jože Rant v članku Lov in lovci na škofjeloškem ozemlju v Loških razgledih leta 1966. Več je o njem napisal Janez Dolenc ob 40-letnici njegove smrti prav tako v Loških razgledih leta 1991. Tretji zapis pa prinaša že prej omenjena kronika V zavetju sv. Tilna avtorice dr. Milene Alič, ki delno navaja tudi gradivo Janeza Dolenca.

Franc Vidmar – Pustotnik se je rodil 6. 4. 1867 v zaselku Pustote v dolini Pustotnice, ki je del vasi Zgornja Luša in na robu Selške doline v območju selškega narečja, vendar s prvina mi bližnje poljanščine. V domačem narečju sam takole opeva svoj rojstni kraj:

*Take vasi ni nikir,
ket so Pstote,
k sa hiše štir;
u vas je sedemnajst ludi,
zato pa bogatije ni!*

O njegovi mladosti je malo znanega, vojsko je služil le dva meseca v času ljubljanskega potresa leta 1895. Že mladega je mikal lov, ki je bil sprva le krivolov – "ravbšic". Poročil se je 19. 5. 1890 s Terezijo Potočnik, ki je bila doma na veliki Potočnikovi kmetiji v Rovtu. Bila je pet let starejša od njega. Z njo je imel še pred poroko sina Urbana, ki je umrl še kot otrok, novih naslednikov pa ni bilo več. Umrl je v hudi zimi leta 1952, 19. februarja. Pokopan je na pokopališču pri Sv. Lenartu.

S Francem Vidmarjem – Pustotnikom sem se večkrat srečal v otroških letih med šestim in devetim letom. Pesnik se je večkrat na leto oglašil na našem domu v Golici št. 11, pri Lajbonu. Če se prav spominjam, je občasno tudi prespal. Moj oče je bil doma v Spodnji Luši, pesnik Pustotnik pa v Zgornji Luši. Zato sta se dobro poznala že iz očetove mladosti. V hišo je prihajal kot znanec, rad je zvrnil kakšen kozarec, a nikoli preveč. Njegovo finančno stanje je bilo po drugi svetovni vojni bolj skromno. Pred vojno pa je bilo drugače. Dolga leta je bil zapriseženi lovski čuvaj pri znanem lesnem trgovcu Francu Dolencu iz Stare Loke, ki je bil njegov bratranec. Po drugi svetovni vojni pa tega mecena ni bilo več. Prizadeval se je, da bi si z objavo svojih pesmi izboljšal finančni položaj, in je naivno pričakoval velik honorar. Jamnikov profesor Janez Dolenc iz Sopotnice mu je celo dvakrat omogočil nastop na Radiu Ljubljana. Ko se

je oglašil pri nas doma, je običajno iz notranjega žepa suknjiča izvlekel papirje in zagotavljal, da bo glede na vsebino zapisov kmalu bogat. Stopil je k očetu in dejal:

"Korl, dobil bom maljone in tudi tebi bom precej dal." Kljub večkratnim zagotovitvam z "maljoni" ni bilo nič. Očitno se je nekdo z njim igral in ga zavajal. V pričakovanju denarja oz. honorarja je zložil naslednjo pesem:

*V Lublan v tej tiskarn
študirani so muže,
dali bodo meni dnarce
za pesmice nove,
da se bom laži živu
pa hodil bom po svet,
veselo bom prepevu.
Bogdaj dolgo nem živet.
Častita komesija jih bodo potrdil,
men je pomagala Marija,
da jih dobro sem zložil.*

Pustotnika se spominjam kot postavnega, starejšega možakarja z dolgo suknjo in z nekoliko zanemarjenimi sivimi lasmi. Imel je tudi velike košate brke. Običajno je povedal oz. zapel v svojem značilnem melodičnem stilu in v narečju takratne ljudske govornice katero od svojih pesmi. Pesnitev se je običajno nanašala na tematiko pogovora, ki sta ga imela z očetom. Včasih je vmes zaigral tudi na orglice, na koncu pa zavriskal. Za nas otroke so bili ti dogodki zelo zanimivi. Pesmi se nisem zapomnil, ker se mi to takrat ni zdelo pomembno. V tistem času je bilo precej obiskov različnih ljudi, od krošnarjev, Dalmatincev z blagom, prosjakov, takrat smo jih imenovali berači, do raznih drugih rokodelcev in podobnih. Vsi so bili zanimivi, vsak s svojo značilnostjo. Večinoma smo jih poznali po imenih. Delno se spomnim le ene pesmi. V času volitev po drugi svetovni vojni je Pustotnik pel naslednjo pesem:

*Gremo na voliše,
može, žene od vsake hiše,
da se bomo tam zmenil,
kerga bomo izvolil.
Petrčku bomo kþpil en mejhen grent,
da bo sadu feþu pa kromper,
da ga v jedu zjutrej pa zvečer.*

(Op. p.: Petrček – prestolonaslednik stare Jugoslavije)

Kot navajajo že predhodni avtorji, je bil Pustotnik neke vrste kronist tistega časa, ki je dogodke ohranjal v pesniški obliki, npr. v pesmi Goliškim in dolenskim fantom, kjer obravnava spor med goliškimi in dolenjevaškimi fanti, kdo bo nosil bandero v procesiji na praznik svetega rešnjega telesa.

Pesmi je pel le, kadar je imel družbo, to je v gostilnah, na veselicah in ob večerih pri znancih.

Pesnil pa je tudi ljubezenske pesmi. Precej teh

pesmi je v zapiskih Kamnarjeve Angele.

Kot navaja Janez Dolenc po pripovedi Franca Potočnika, Jernaja s Krivega Brda, ki je bil Pustotnikov sorodnik, je Pustotnik zložil in nosil v glavi okrog 150 pesmi. Tako je ohranjal brez zapiskov vse pomembnejše dogodke v kraju za pol stoletja nazaj.

Kogar zanima več o Pustotniku, naj prebere oba prispevka v Loških razgledih in prispevek v knjigi V zavetju sv. Tilna. V teh prispevkih je navedenih tudi več njegovih pesmi, ki so jih znali in povedali različni Pustotnikovi poslušalci, ki so danes večinoma že pokojni.

V nadaljevanju sledi nekaj pesmi iz zapiskov Kamnarjeve Angele, roj. Benedičič, poročene Jelovčan iz Martinj Vrha 12. Zapiski obsegajo 168 strani formata 8 x 13 cm. Zapiski so ohranjeni v rokopisu. Po ženini smrti je Pustotnik začel zahajati h Kamnarjevi Angeli v Martinj Vrh. Po pripovedi nekaterih pa že tudi prej, kar je razvidno v zapiskih.

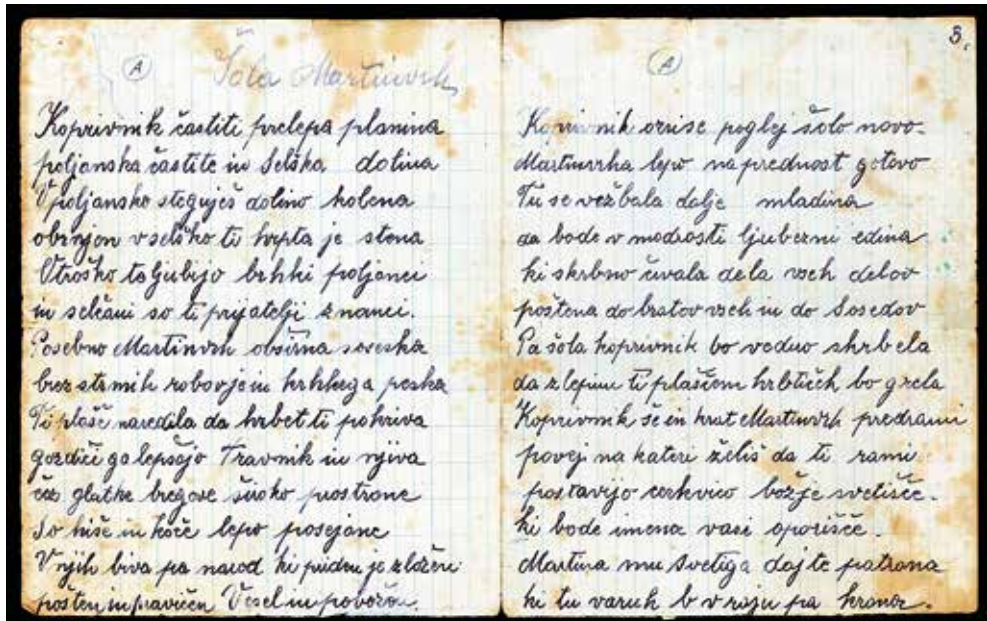
Pesmi Franca Vidmarja iz zapiskov Kamnarjeve Angele iz Martinj vrha

Izbrala: Ladi Trojar. Prepisala: Neža Rejc.

ŠOLA MARTINVRH

Koprivnik častiti prelepa planina
poljanska častite in Selška dolina
V poljansko steguješ dolino kolena
obrnjen v selško ti hrpta je stena
Otroško te ljubijo brhki poljanci
in selčani so ti prijatelji znanci
Posebno Martinvrh obširna soseska
brez strmih robov je in krhkega peska
Ti plašč naredila da hrbet ti pokriva
gozdčiči ga lepšajo travnik in njiva
čez gladke bregove široko prostrane
So hiše in kočje lepo posejane
V njih biva pa narod ki priden je zložen
pošten in pravičen Vesel in pobožen.

Koprivnik ozri se poglej šolo novo
Martinvrha lepo na prednost gotovo
Tu se vežbala dalje mladina
da bode v mladosti ljubezni edina
ki skrbno čuvala dela vseh delov
poštena do bratov vseh in do sosedov
Pa šola koprivnik bo vedno skrbela
da z lepim ti plaščem hrbtček bo grela
Koprivnik še enkrat Martinvrh predrami
povej na kateri želiš da ti rami
postavijo cerkvico božje svetišče
ki bode imena vasi oporišče
Martina mu svetiga dajte patrona
ki tu varuh b v raju pa krona.

PISMO ZA SLOVO

*Ker je danes prijazno vreme
Ti želi moje Srce par besedi
Solnce je začelo nizko sijati
Skoraj bo za goro šlo
Pa vidim mile ptice ki prepevajo
meni se pa tako dozdeva kot jemali bi slovo
nama so že časi stekli le podajva si roke
Mila luna Se že skriva kmal se na bo vidla več
Jaz pa tega nisem kriv kar jeziki govore
Nisem lep in ne bogat pa tud ne mislim več nate
ko bi bilo Tvoje srce zlato ne pogledal bi te več
Meni so perjatli te branili
pa so mi Srce ranili
zdaj je moje Srce ozdravljeno
in na Tebe čist pozabljeno
če se na poti Srečava Najine oči lahko v drugo
stran pogledajo
Saj to se vse lahko zgodi ...
zdaj bodi pa od družih pozdravljena
od mene pa čist pozabljena ...
Pozim Polj... za vedno mi ostane
Spomin nate nikdar pozabljeni.
Adijo z Bogom*

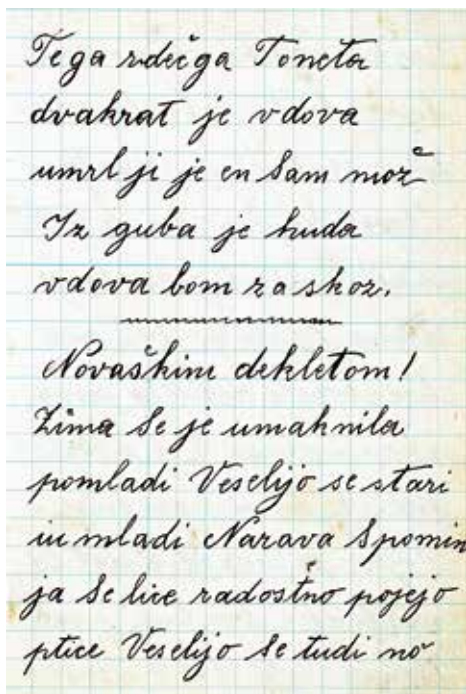
Stara pesem, iz zapiskov Kamnarjeve Angele

Stara pesem...
 Za kdaj star manka se joha,
 izgubila je talent...
 Bla imeti bila bi poroka,
 pa vredi so ji se grant...
 Zdaj ki grunta nima
 ji na bo v beden dav
 Pa stara semo
 skrbi jo še glik prau
 Hje Milhna rvedla rkahta
 to ta Neča se mozi
 Pa kmal je Neča rvedla,

oh abom se rmeraj tak
 Vh kaj ste mi naredili
 kdaj bom ob vse
 kdai bom ob vse.
 pa še privoščijo mi
 Klode bodo sacal
 na novo bo sacil
 kdo bo pa to placal
 oh kaj ste mi naredil
 se večja ta nesreča
 dobila ni moža
 če bla nosča

Kako se ji godi.
 Hren je sel k notarju
 kako je to narjen
 Da mi otrok ta stari
 se grant mu rgovarjen
 Neča se je rjokala
 hje en krat rvedla to
 Je hčerka podpisala
 prejela za prou.
 Vh kaj si mi naredila
 to ti presneti otrok
 Jest se bla umozila

kaj bo pa potem ravela
 kdo bo pa rdaj delal
 ragal in oral
 kdo mi bo pa kaj pomagat
 le kaj bo kdo djal
 Kdo bo pa za gospodajou
 teh dolgih sedem let.
 Hren me je oprcharil
 kdaj mi ni več ra rivet.
 V rodo bom skočila,
 kot Metta kovskarca,
 če na bom dobila

Te ga rudi ga Toneta
 dvakrat je vdova
 umrl ji je en sam moč
 In guba je huda
 vdova bom ra skor,
 ~~~~~
 Novashim dekletom!
 Lima se je umahnila
 pomladi Veselijo se stari
 in mladi Narava spomin
 ja se lice radostno pojeto
 ptice Veselijo se tudi no

GOLIŠKA IN DOLENSKA FANTOM

Goličan so se troštal kak lušno bo to
 Bander bomo nosil na svet Rešni Telo
 Pa hiteti bomo mogli da nas ne prehititi
 Ta Jerina garda iz Dolenje vasi
 Ko v Selca bomo prišli prijel ga bomo takoj
 Če bo le sila ga bomo pustil pa poj
 Bander je že zunaj na cesti stoji
 Ko prišla je garda iz Dolenje vasi
 Takrat pa šlo za božjo je čast
 Tako so se gledal kakor Pošast
 Dolenčan so rekli Bander bomo nosil
 Če ga ne boste dal zlepa ga vzel mo prosil
 Gregorjev profesor je stopu širok
 Zdaj boste mene poslušal jaz nisem otrok
 Jaz sem pri čukah ta velka glavina
 Mene posluša vsa Selška dolina

*Tudi Janez pepelov je zraven biv koj
Je petje popustiv pa šov je na boj
Ti Janez če si moj boš ja nesuv Bander
Ga je šuntala ljubca v soboto zvečer
Še Štefan pepelov takoj se oglasi
Smo krancl napravil nosil ga bomo mi
Ta drugi so rekli bit mora tako
Tudi Jera je dala en dinar zato
No če j pa tako pa Golčan bomo odstopil
Ne moremo da bi vas sramotil
Bander bote nosil to mora tako bit
Če ne boste zgubili pri Jeri kredit
Ko eden zmed fantov tud zraven je biv
Ko včasih pri Jeri Lovričkov sej pomudiv
Goličan so mu rekli a nič te ni sram
Bander boš prijemov pa s takim rokam
Kako se Dolenčan zdaj nobel derže
Bander ma nov krancl oj zdaj bo pa že
Pa krancl ta nov bi lep nabiv tako
Ko bi Jeriniga cvetja nič zraven ne blo
Pa pustimo zdaj Jero pa pojdimo naprej
Kako se ta vas ima od znotraj že kaj
Pa kakor se sliši nič prida nabo
Preveč so namarni to je zanje gerdo
Pa res so namarni to sliš se povesod
Stranišče imajo kar na Benetkovmu pod
Pa nova postava odredila tako je
Stranišče prestavlja de kazni nabo
Za bander so se kregal to znano je povesod
Po Sevcih in Češnic pa tud še drugod
Še v Ševlje smo zvedli za tisto vojsko
Boga smo prosili da bi hujšega ne blo*

*Ta novica je zveduv tud Svet Miklavž
 Ni moguv verjeti je misluv dej laž
 Zdelo se mu je čudno kak mora to bit
 Z oltarja biv paduv ko bi nabiv p̄rabit
 Ko natank je vse zveduv se zdel mu je velik
 Grdo je pogledov ta velik Svetnik
 S palco je zažugov zdaj je pa preč
 Dolenskim fantinam na bom nosiv nič več
 Nisem verjev da imam take ljudi
 Zares so hudobni še bolj pa gerdi
 Zares so namarni pa nič jih ni sram
 Bander so nosil pa s takim rokam
 Če mežnarjov očka tako so zvolil
 Do Dolenski fantini Bander so nosil
 Mu bom kar en nareduv ki bo prišu zvonit
 Fest ga bom natepu s palico po rit
 Šestindvajstega leta se to je godil
 K Dolenčan Bander vzel so posil
 Pa stem se ne morejo posebno postovt
 Tud Jera jih ne more zato nič pohvalit
 Ta pesmica kratka bo spomin za naprej
 Če je pa premajhna lahko zveste še kej
 Prišla iz Pariza Štemflana je tud
 Zato pa ne sme biti nobeden nič hud*

V Martin Vrh spisoua

Dne 1. februarja 1927

Prepisana tukaj

Dne 4. Januarja 1931

Andžolina Benedick

OŽENIL BI SE RAD ...

*Še fantič sem od fare oženil bo se rad
kako pa Naj izberem, predražestni Zaklad ...
Tem deklet sam dosti, na slednji prst deset
ni moč se odločiti bi hotel katero vzet ...*

*Je bila prva črna a črne so hudič
ubogati jo moraš ukazati pa nič ...
Pa druga je blondinka ne maram takih las
preveč vodeno gleda prenežen njen je glas ...*

*Je tretja bila majhna, ta zame tudi ni
kot pišče pod nogami se vedno mi vali ...
Četrta je velika visoka kakor hrast,
ne maram take dokler ne grem na luno krast ...*

*O peta pa visoke nosila je pete
telo je bilo kratko predolge pa noge ...
In šesta je frizuro od glave metra pol
jaz rad bi le ženico ne maram takle kol ...*

*A sedma pa se pači in čudno govori
ne maram za strašilo ki vrane naj plaši ...
Deveta barva lica po pudru vsa smrdi ...
le takrat ljubim moka če v kruh se zamesi ...*

*Deseta je pokrila, celo lep bel klobuk.
pa tisoč stokrat ljubši mi je na palci čuk ...
Res fantič sem od fare rad šel bi pred oltar
katero naj si vzamem, da bova srečen par*

Viri:

dr. Milena Alič: *V zavetju Sv. Tilna*

Loški razgledi leta 1991 – Janez Dolenc

Foto: arhiv Nikolaja Štiblja